

۲۱۱۰۷۲۷

به نام خداوند جان و خرد

اوسیات عامه و کهن و آیین های

شعر و میامی

حسین رحمتی

انتشارات حبله رود

۱۳۹۹

سرشناسه

: رحمتی، حسین،

عنوان و نام پدیدآور : ادبیات عامه و کهن و آیین‌های مردم شاهرود و میامی /

حسین رحمتی؛ ویراستاران غفت سادات غفوری، شیرین

محمدی پناه.

مشخصات نشر : سمnan: انتشارات حبله‌رود، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۲۵۰ ص...

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۸۷-۳۸-۰ : ۵۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع : ادبیات عامه ایرانی- شاهرود

موضوع : folk literature, Iranian- Shahrud :

موضوع : ادبیات عامه ایرانی- میامی (سمnan)

موضوع : folk literature, Iranian- Mayamey (Semnan) :

موضوع : فرهنگ عامه- ایران- شاهرود

موضوع : Folklore- Iran- Shahrud :

موضوع : فرهنگ عامه- ایران- میامی (سمnan)

موضوع : Folklore- Iran- Mayamey (Semnan) :

رده‌بندی کنگ : PIR۸۸۱۷

رده‌بندی دیوید : ۳۹۸/۳۰۹۵۸

شماره کتاب‌شناسی ملی : ۶۱۴۴۱۱۲

شناسنامه

ادبیات عامه و کهن و آیین‌های

مردم شاهرود و میامی

حسین رحمتی

ویراستاران:

غفت سادات غفوری، شیرین محمدی پناه

ناشر: حبله‌رود

چاپ نخست، ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۸۷-۳۸-۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

صفحه‌آرا:

زلیخا دولتخواه، محمدتقی رهبری فرد

طرح روی جلد: الهام جلالی

ناظر چاپ: مینا حصاری

چاپ و صحافی: آذین

قیمت: پنجاه هزار تومان

انتشارات حبله‌رود

سمnan

میدان معلم، اسمان فردوس

طبقه اول، واحد ۷

www.hablerood.ir

تلفن: ۰۲۳-۳۳۳۴۱۵۶۲

فهرست مطالب

۱		سیاس
۲		معرفی نویسنده
۳		معرفی زادگاه نویسنده (روستای ابراهیم آباد زیدر میامی)
۳		پیشینه تاریخی
۳		موقعیت جغرافیایی
۴		جاذبه‌های گردشگری
۵		پیشه‌ها و مشاغل
۶		یخچال‌ها
۶		صنایع دستی
۶		لباس‌های بومی
		فصل اول
۹		زبان و ادبیات عامه
۱۰		واژه‌ها
۲۷		قصه‌ها
۲۷		قصهٔ مرد خسیس و سگ و گربه
۲۹		قصهٔ نداف ترسو و دیو آوکش
۳۳		قصهٔ روباه پوستین‌دوز و گرگ بدشانس
۳۷		قصهٔ پیرزن و ملک‌الموت دیگ به سر
۳۸		قصهٔ پیرمرد هیزم‌شکن و پلنگ مغرور
۴۱		حقیقتی که تبدیل به اوسانه شد
۵۵		مثل‌ها
۵۵		مثل رفتن به بالاخونه
۵۵		مثل چغول اشی‌مشی
۵۵		مثل سه گزو دندی زردم بگزو
۵۶		رفتن به باغ پسته
۵۷		مثل خاله نخودی
۵۹		مثل‌ها

۶۳	تمثیل مثل‌ها.....
۶۳	تمثیل دست به سپو زنده به گورم بردند.....
۶۳	تمثیل بیکارای سر پل.....
۶۴	علی‌اکبر.....
۶۵	سقف‌نوشته‌های منازل.....
۶۶	گورنوشته‌ها.....
۶۷	چیستان‌ها.....
۶۸	دعاها.....
۶۹	نفرین‌ها.....
۷۰	ترانه‌ها.....
۷۰	ترانه سرکوبری.....
۷۱	ترانه حسینا.....
۷۱	ترانه‌های عاشقانه.....
۷۲	ترانه وقت خواب کردن.....
۷۲	ترانه آفتاب‌خواهی.....
۷۲	ترانه برای کودک تازه پدید.....
۷۲	ترانه حالا کاکو حالا کاکو.....
۷۳	ترانه ناز و نوازش کودک.....
۷۶	ترانه‌ای در وصف قلیان.....
۷۷	ترانه اسفند دود کردن برای رفع چشم زخم.....
۷۸	ترانه مکتبخانه‌ای.....
۷۸	ترانه الله‌خوانی.....
۷۹	ترانه روایی.....
۸۰	شعری به مناسبت قحطی در جنگ جهانی دوم شهریور ۱۳۲۰.....
۸۱	لالایی‌ها.....
۸۳	کارآواها.....
۸۴	طبقه‌بندی آواهای کار.....
۸۴	تأثیر مذهب بر آواهای کار.....
۸۵	تأثیر شرایط اقلیمی و آب و هوا بر آوای کار.....
۸۵	آوای دروگران گندم.....
۸۶	آوای برداشت محصول.....
۸۶	آوای نوازش گوسفندان.....

۸۸.....	آواهای شبانی.....
۹۰.....	آواهای ساربانی.....
۹۸.....	آوای تانه بافی ابریشم.....
۹۹.....	آوای آرایشگران عروس.....

فصل دوم

۱۰۱.....	آیین های ملی.....
۱۰۱.....	نوروز.....
۱۰۲.....	نوروزخوانی.....
۱۰۵.....	سمنویزون.....
۱۰۷.....	عیدگاه.....
۱۰۹.....	یلدا.....

فصل سوم

۱۱۹.....	آیین های مذهبی.....
۱۱۹.....	محرم.....
۱۲۱.....	عَلَم دوران.....
۱۲۲.....	صفر.....
۱۲۲.....	رجب.....
۱۲۴.....	رمضان.....
۱۲۵.....	آیین های پیشواز یا استقبال از ماه رمضان.....
۱۲۸.....	آیین های شروع ماه و رؤیت هلال.....
۱۲۸.....	آیین های رؤیت هلال (رؤیت، قاصد در کردن، شب نیت).....
۱۳۰.....	شوخوانی.....
۱۳۰.....	روش بیدار کردن مردم برای سحری خوردن.....
۱۳۱.....	آیین های سحر و وقت شناسی.....
۱۳۲.....	آیین های سحر.....
۱۳۴.....	روزهای رمضان و آیین افطار.....
۱۳۶.....	آیین های عزاداری و ایام تیغ.....
۱۳۶.....	آیین های ایام تیغ (تعزیه، نخل علی، سنگ زنی).....
۱۳۸.....	آیین های بدرقه ماه و عید گزاری.....
۱۴۱.....	آیین کیسه دوزی کیسه مراد.....
۱۴۲.....	آیین کله پاچه خوری.....

۱۴۲.....	عید قربان.....
۱۴۳.....	آداب قربانی.....
۱۴۴.....	عید غدیر.....
۱۴۵.....	جشن میلاد امام رضا (ع).....
	فصل چهارم
۱۴۷.....	آیین‌های گذار.....
۱۴۷.....	تولد و بچگی.....
۱۴۸.....	آیین ناف‌بری.....
۱۴۸.....	نام‌گزینی.....
۱۴۸.....	غلا حلقه بر گوش.....
۱۴۹.....	گوزنای.....
۱۴۹.....	سوراخ تریدن ترش.....
۱۵۰.....	عارضه کم‌شیر.....
۱۵۰.....	عارضه گلو.....
۱۵۰.....	شوتو.....
۱۵۱.....	غذاهای مخصوص نوزادان.....
۱۵۲.....	آیین گل‌غلطان.....
۱۵۸.....	ازدواج و عروسی.....
۱۵۸.....	انتخاب عروس.....
۱۵۹.....	مراسم بله‌برون و قبالة‌نویسی رسمی.....
۱۶۰.....	خانه‌بران داماد.....
۱۶۱.....	آیین عیدی عروس.....
۱۶۲.....	مراسم باغ‌برون.....
۱۶۳.....	کیسه یاد کردن.....
۱۶۳.....	خبر کردن برای مجلس عروسی از طریق کیوانو.....
۱۶۴.....	مراسم حنابندان.....
۱۷۰.....	آیین‌های مربوط به آرایش عروس.....
۱۷۴.....	شروع مراسم عروسی بعد از دیدن ساعت سعد.....
۱۷۵.....	سپیمون.....
۱۷۶.....	مراسم خانه‌برون عروس.....

فصل پنجم

۱۷۹.....	آیین‌های نمایشی مرتبط با کشاورزی و دام‌پروری
۱۸۰.....	عروس قنات
۱۸۲.....	باران‌خواهی
۱۸۶.....	بند فالیز
۱۸۸.....	بزغاله پا چناری
۱۸۸.....	کله‌گرگی

فصل ششم

۱۹۳.....	آداب سفر: رتبه امام رضا (ع)
۱۹۳.....	فراهم آوردن مقدمات سفر و بدرقه مسافر
۱۹۴.....	چاووش‌خوانی
۱۹۶.....	گنبدنما
۱۹۹.....	اعلام خبر سلامتی
۱۹۹.....	بازگشت و پیشواز

فصل هفتم

۲۰۱.....	بازی‌های محلی
۲۰۱.....	بازی رمضان آمد با سیصد سوار
۲۰۲.....	بازی از گل‌ها چه گل
۲۰۳.....	بازی با انگشت
۲۰۴.....	بازی کلاغ کلاغ کودکان
۲۰۴.....	بازی پادشاه وزیرک (طرنه‌بازی)
۲۰۶.....	بازی الک به چوب
۲۰۷.....	بازی عطار - مطار

فصل هشتم

۲۰۹.....	غذاهای محلی و سفره‌های نذری
۲۰۹.....	چوش بره
۲۱۰.....	ترخون برای سفره عید
۲۱۰.....	حلوا
۲۱۰.....	نخود مشکل‌گشا
۲۱۱.....	سفره بی‌بی حور و بی‌بی نور (بی‌بی سه‌شنبه)
۲۱۱.....	سفره شاهزاده قاسم

۲۱۲.....	سفره بی بی رقیه (س).....
۲۱۲.....	دیگ حسن بن علی (ع).....
۲۱۲.....	ولیمه امام زمان (عج).....
۲۱۳.....	آش رشته اول ماه.....
۲۱۳.....	دیگ امام چهارم (ع).....
۲۱۳.....	خلوای حضرت زهرا (س).....
۲۱۳.....	سفره بی بی زینب (س).....
۲۱۵.....	تصاویر و اسناد.....
۲۴۰.....	منابع.....
۲۴۱.....	فهرست ریز.....

سیاسی

عاشقان را عشق فرمان می‌دهد لوطیان را معرفت

پس سلام ای عاشق لوطی صفت

تقدیم به ارواح پاک پدر و مادر بزرگوارم به ویژه پدرم شادروان حاج مهدی رحمتی که اولین مشوق من در جمع‌آوری آیین‌ها و حفظ آداب و رسوم منطقه بود، روانش شاد و یادش گرامی باد.

تشکر و قدردانی دارم از عزیزان محترم از محققان صدا و سیما به ویژه جناب آقای علی آبی‌زاده مدیر واحد فرهنگ مردم و تمامی اساتید محترم که در سال‌های اخیر مرا در تدوین این اثر یاری نمودند. هم‌چنین از سرکار خانم دکتر سیمین محمدی پناه که اولین قدم را برای نگارش این کتاب برداشتند. و استاد گران سنگ سرکار خانم فخر عفت سادات غفوری که ویراستاری کتاب را بر عهده داشتند، سپاسگزارم.

این‌جانب حسین رحمتی متولد ۲۰ شهریور ۱۳۲۷ اب‌الحیم آباد زیدر، از توابع شهرستان میامی، بازنشسته دانشگاه شهید بهشتی هستم. از ۱۶ سالگی به تدریس پدرم به جمع‌آوری اسناد، البسه و وسایل مردم‌شناسی منطقه روی آوردم. هم‌زمان، آیین‌ها و باورهای محلی را مکتوب نمودم. اکنون نیز مجموعه‌دار وسایل مردم‌شناسی و آشنا با آیین‌های کهن هستم. در نمایشگاه‌های در سراسر کشور که مرتبط با باورها و کهن آیین‌ها بوده است، حضور فعال داشته‌ام. از سال ۱۳۸۴ با مرکز تحقیقات صدا و سیما همکاری نزدیک داشتم و از آن زمان تاکنون به عنوان فرهنگ‌یار مشغول فعالیت هستم.